

Damian OLSZEWSKI

ORCID: 0000-0002-2264-1373

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Evolutie van cultuur en literatuur.

The Life of Texts. An Introduction to Literary Studies

The Life of Texts is de uitgebreide en vertaalde uitgave van het handboek *Het leven van teksten. Een inleiding tot de literatuurwetenschap* onder redactie van Kiene Brillenburg Wurth en Ann Rigney, dat in 2006 in het Nederlands werd uitgegeven. De nieuwste editie van 2019 is, in tegenstelling tot vroegere uitgaven, alleen in het Engels beschikbaar, wat het boek toegankelijk maakt voor docenten en studenten buiten de Nederlandstalige groep. Dit handboek is het resultaat van jarenlange samenwerking tussen docenten en studenten van verschillende generaties binnen de cursussen comparatieve literatuurwetenschap aan de Universiteit Utrecht.

Het handboek poogt om een relatie tussen literatuur en de wereld te tonen op basis van moderne problemen en voorbeelden. De auteurs proberen een link te vinden tussen literaire werken en andere cultuurelementen: tussen een boek en de filmadaptatie ervan, een theaterstuk en de herinterpretaties ervan, tussen een literair werk en het leven. Het doel van dit boek is om lezers bewust te maken van de functies van de literatuur vroeger en vandaag. Veel theorieën worden beschreven in de vorm van een inleiding, om de aandacht van de lezer op de relatie tussen maatschappij en cultuur te vestigen.

Het boek bestaat uit elf hoofdstukken met – meestal – zeven paragrafen. Naast de hoofdtekst kan de lezer ook extra materialen vinden: een glossarium, een lijst van scholen en stromingen in de literatuurwetenschap, een lijst van gebruikte afbeeldingen en de index van geciteerde of vermelde auteurs. In vergelijking met de Nederlandstalige derde druk uit 2009 is de Engelstalige uitgave uitgebreid met onderwerpen die in de laatste jaren meer aandacht krijgen in de literaire wereld. Deze zullen verder aan bod komen bij de bespreking van de inhoud van de hoofdstukken.

De elf hoofdstukken kunnen los van elkaar gelezen worden, maar vormen wel een samenhangend geheel dat ons verschillende verbanden tussen literatuur en cultuur toont door de eeuwen heen. Dat maakt het boek niet alleen waardevol als basismateriaal voor docenten, maar ook als ondersteunend materiaal waarvan bijvoorbeeld één los hoofdstuk tijdens een cursus gebruikt kan worden. De auteurs verwijzen echter wel naar termen of cultuuraspecten die al in andere hoofdstukken behandeld zijn. Daarbij duiden ze aan naar welk hoofdstuk de lezers terug kunnen keren om een bepaald aspect op te frissen. Hoewel de hoofdstukken (en hun onderdelen) wel apart gebruikt kunnen worden, is wel de hulp nodig van een docent die onverklaarde termen tijdens de cursus kan verduidelijken.

De lay-out van het handboek is grafisch leesbaar en duidelijk. De hele tekst is naar één zijde verschoven, zodat er meer plaats is voor notities en opmerkingen. De auteurs hebben ook van de vrijgekomen ruimte gebruik gemaakt om eigen commentaren bij te voegen die belangrijke termen of fragmenten benadrukken.

In elk hoofdstuk zijn twee soorten materialen te vinden. Naast de hoofdtekst met de essentie van het besproken onderwerp, vinden we ook fragmenten met een grijze achtergrond. Deze bevatten extra informatie en voorbeelden (vaak uit de Nederlandse literatuur). Toch zijn de op grijs gedrukte fragmenten niet altijd gelijkmatig qua hun grootte op de pagina geplaatst en daarom bemoelijken ze soms het leesproces.

Bij het bespreken van de geselecteerde kwesties verwijzen de auteurs naar de autoriteiten op het gebied van verschillende cultuur- en literatuurwetenschappen. Op die manier maken de lezers ook oppervlakkig kennis met de theorieën van Kant, de Saussure, Foucault en anderen. Deze verwijzingen vormen voor de docent een uitgangspunt in de colleges.

Het boek begint met meer algemene kwesties, die geleidelijk overgaan naar specifieke aspecten van de moderne onderzoeken in het gebied van cultuur- en literatuurwetenschap. De twee eerste hoofdstukken fungeren dus als een introductie in de cultuur- en literatuurstudies en het verband ertussen. Hier vinden we basisinformatie over het creëren van genres, de taal van literatuur, canonicisatieprocessen etc.

De hoofdstukken drie tot en met vijf nemen een tekst als onderwerp. De auteurs richten zich daar op intertekstualiteit (hoofdstuk drie), poëtica en alle daarmee verbonden elementen, zoals metafoor, ritme, etc. (hoofdstuk vier), en narratieve strategieën (hoofdstuk vijf). In vergelijking met de uitgave van 2009 bevat het vijfde hoofdstuk een nieuw onderdeel over gender en identificatieproblemen.

In de drie daaropvolgende hoofdstukken kiezen de auteurs “de lezer” als uitgangspunt voor discussie. Deze hoofdstukken zijn sterk bijgewerkt in vergelijking met vorige uitgaven: enkele delen van de hoofdstukken zijn helemaal weggelaten, andere op een andere manier geïntroduceerd in nieuwe, meer actuele cultuur-literaire contexten. Hoofdstuk zes is gewijd aan het proces van het ontstaan van boeken en het leesproces vanuit een sociologisch perspectief, wat afwijkt van het oorspronkelijke hoofdstuk van Harald Hendrix over de lezer in de tekst. Hoofdstuk zeven van Els Andringa over de leesprocessen en de daarmee verbonden emoties in de vroegere uitgaven is in de Engelstalige editie vervangen door de sleuteltheorieën bij het interpreteren van teksten: hermeneutiek, deconstructie en theorieën van symbolen en woordbetekenis. Hoofdstuk acht presenteert het verband tussen cultuur en literatuur op verschillende niveaus van de maatschappij, betreffende het probleem van canonvorming, elitaire cultuur en literatuur, en de strijd tussen “hoge” en “lage” (volks-)cultuur. Dit is in de plaats gekomen van een inleiding in de interpretatietheorieën in en is vergelijkbaar met hoofdstuk tien van de vorige uitgaven.

In de drie laatste hoofdstukken worden voornamelijk recente problemen van de literatuur- en cultuurstudies onder de loep genomen. De auteurs bespreken de kwestie van het creëren en veranderen van een cultuur, met voorbeelden als ecokritiek (hoofdstuk negen), postkoloniale studies (hoofdstuk tien) en het cultureel geheugen van de maatschappij als één organisme (hoofdstuk elf, vroeger aanwezig als bespreking bij hoofdstuk negen). Het handboek behandelt hier helaas de kritiek in de literatuur niet meer als een apart onderdeel.

The Life of Texts kan zeker gebruikt worden tijdens colleges met een focus op cultuur- en/of literatuurstudies, sinds kort ook buiten de Nederlandstalige context. De duidelijk gepresenteerde inleiding in klassieke en moderne literaire en sociologische theorieën maakt het beknopte handboek zeker tot een waardevolle bron, te gebruiken in zijn geheel of slechts voor een deel. De editie uit 2019 richt zich op meer recente problemen die nog niet bij alle vakken ter sprake zijn gekomen en die makkelijk met dit handboek geïntroduceerd kunnen worden. De besproken onderwerpen zijn bovendien niet alleen tot de Nederlandse context beperkt, wat dit werk toegankelijk maakt voor studenten uit andere landen.

Kiene Brillenburg Wurth, Ann Rigney, *The Life of Texts. An Introduction to Literary Studies*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2019, ISBN 978-94-6372-083-0, 387 pp.